

Дослідження, розробки, проекти з питань
публічного управління та адміністрування

УДК 352/354

Марухленко Оксана В'ячеславівна

доктор наук з державного управління,

доцент кафедри управління

Київський університет імені Бориса Грінченка

Марухленко Оксана Вячеславовна

доктор наук по государственному управлению,

доцент кафедры управления

Киевский университет имени Бориса Гринченко

Marukhlenko Oksana

Doctor of Science in Public Administration,

Associate Professor of the Department of Management

Borys Grinchenko Kyiv University

ORCID: 0000-0001-8050-6615

Ольшанецька Ольга Борисівна

магістрантка спеціальності 281 «Публічне управління та

адміністрування» кафедри управління

Київського університету імені Бориса Грінченка

Ольшанецкая Ольга Борисовна

магистрантка специальности 281 «Публичное управление и

администрирование» кафедры управления

Киевского университета имени Бориса Гринченко

Olshanetska Olga

Master's degree in 281 «Public Administration»

from the Department of Management

Borys Grinchenko Kyiv University

ВПЛИВ COVID-19 НА ПУБЛІЧНУ ПОЛІТИКУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

ВЛИЯНИЕ COVID-19 НА ПУБЛИЧНУЮ ПОЛИТИКУ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В УКРАИНЕ

IMPACT OF COVID-19 ON PUBLIC POLICY OF GENDER EQUALITY IN UKRAINE

***Анотація.** У статті досліджуються питання гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, що відносяться до п'ятої цілі сталого розвитку України 2030 р. У статті досліджується концепція розширення прав і можливостей жінок і висвітлюються способи, за допомогою яких показники, пов'язані з цією Ціллю щодо освіти, зайнятості та політичної участі, можуть сприяти цьому.*

Гендерна рівність та розширення прав і можливостей жінок є п'ятою із сімнадцяти цілей сталого розвитку України. Це скоріше внутрішня, ніж інструментальна ціль, яка чітко оцінюється як самоціль, а не як інструмент для досягнення інших цілей.

Цілі сталого розвитку розвивають досягнення у питаннях гендерної рівності з метою гарантованого припинення дискримінації по відношенню до жінок і дівчат у всьому світі. У деяких регіонах на ринку праці досі існує величезна нерівність, а жінки позбавлені рівного доступу до робочих місць. Сексуальне насильство та експлуатація, нерівноправний розподіл неоплачуваного догляду за дітьми та домашньої роботи, а також дискримінація на державній службі досі залишаються величезними перешкодами.

Надання жінкам рівних прав на економічні ресурси, такі як земля і власність, є життєво важливими завданнями в контексті реалізації цієї цілі. Не менше значення має забезпечення загального доступу до охорони сексуального і репродуктивного здоров'я. На сьогоднішній день державні

посади обіймають більше жінок, ніж будь-коли раніше, проте заохочення жінок-лідерів сприятиме зміцненню політики і законодавства для посилення гендерної рівності.

Ключові слова: COVID-19, публічна політика, гендерна рівність.

Аннотація. В статье исследуются вопросы гендерного равенства и расширения прав и возможностей женщин, относящиеся к пятой цели устойчивого развития Украины до 2030 г. В статье исследуется концепция расширения прав и возможностей женщин и освещаются способы, посредством которых показатели, связанные с этой Целью в области образования, занятости и политического участия, могут способствовать этому.

Гендерное равенство и расширение прав и возможностей женщин является пятой из семнадцати целей устойчивого развития Украины. Это скорее внутренняя, чем инструментальная цель, четко оцениваемая как самоцель, а не как инструмент для достижения других целей.

Цели устойчивого развития развивают достижения в вопросах гендерного равенства с целью гарантированного прекращения дискриминации по отношению к женщинам и девушкам во всем мире. В некоторых регионах на рынке труда до сих пор существует огромное неравенство, а женщины лишены равного доступа к рабочим местам. Сексуальное насилие и эксплуатация, неравноправное распределение неоплачиваемого ухода за детьми и домашней работы, а также дискриминация на государственной службе по-прежнему остаются огромными препятствиями.

Предоставление женщинам равных прав на экономические ресурсы, такие как земля и собственность, являются жизненно важными задачами в контексте реализации этой цели. Не меньшее значение имеет обеспечение общего доступа к охране сексуального и репродуктивного

здоровья. На сегодняшний день государственные должности занимают больше женщин, чем когда-либо, однако поощрение женщин-лидеров будет способствовать укреплению политики и законодательства для усиления гендерного равенства.

Ключевые слова: COVID-19, публичная политика, гендерное равенство.

Summary. The article explores gender equality and women's empowerment related to Ukraine's 2030 Sustainable Development Goal 5. The article explores the concept of women's empowerment and highlights the ways in which indicators related to this Goal in education, employment and political participation can contribute to this.

Gender equality and women's empowerment is the fifth of Ukraine's seventeen sustainable development goals. It is an internal rather than an instrumental goal, clearly valued as an end in itself and not as a tool to achieve other goals.

The Sustainable Development Goals build on advances in gender equality to ensure that discrimination against women and girls around the world ends. In some regions, there are still huge inequalities in the labor market, and women are denied equal access to jobs. Sexual abuse and exploitation, unequal distribution of unpaid childcare and domestic work, and discrimination in the public service continue to be formidable obstacles.

Giving women equal rights to economic resources such as land and property is vital in the context of realizing this goal. Equally important is ensuring universal access to sexual and reproductive health care. Today, more women hold public office than ever, but rewarding women leaders will help strengthen policies and legislation to enhance gender equality.

Key words: COVID-19, public policy, gender equality.

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19 мала руйнівні наслідки для соціально-економічного життя України. Режим ізоляції та закриття шкіл привели до того, що на жінок ліг додатковий тягар домашніх турбот – обсяг домашніх обов'язків жінок, за повідомленнями, збільшився на 80%. Жінки також зіткнулися з більш сильним скороченням оплачуваних годин роботи та вищим рівнем безробіття переважно через працевлаштування на вразливих посадах та у сильно постраждалих секторах економіки, а також через високий обсяг домашніх обов'язків. Водночас у розпорядженні жінок України є менше ресурсів, які допомогли б їм певною мірою захиститися від несприятливих наслідків пандемії, – у них мало заощаджень та обмежений доступ до фінансових інструментів. Вони також з більшою ймовірністю займають уразливі позиції, переважно у неформальній економіці, що практично позбавляє їхнього доступу до програм соціального забезпечення.

Жінки, зокрема з найвразливіших груп (безробітні, жінки, що самі виховують дітей, жінки з інвалідністю, літні жінки), найбільше страждають в плані втрати економічних можливостей та погіршення стану здоров'я. Зараз особливо важливо, щоб системи управління державними фінансами прийняли до уваги гендерний вплив заходів, спрямованих на подолання пандемії COVID-19. Рішення щодо перерозподілу публічних коштів, пов'язані із необхідністю боротьби з коронавірусом, мають врахувати потреби жінок, чоловіків та різних підгруп цих категорій (молоді та літніх жінок/ чоловіків; жінок/чоловіків з інвалідністю тощо). Якщо рішення є гендерно сліпими, вони мають довготривалий вплив на доступ жінок та чоловіків до ринку праці, рівень безробіття, доходів, розподіл часу на виконання продуктивної та репродуктивної праці, споживання, процес прийняття рішень тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема, пов'язана з гендерною рівністю сьогодні набула великого значення не тільки для України, а й усього світу. З середини минулого століття дані питання

вивчалися та продовжують вивчатися фахівцями спеціалізованих органів та агентств ЄС з цього напрямку, а саме Європейським інститутом із гендерної рівності (ЄІГР). Питання впливу Covid-19 на гендерну рівність в Україні досліджують науковці з соціологічної, економічної, політичної, біологічної, історичної та навіть медичної та географічної галузей.

Найбільш відомими зарубіжними спеціалістами зі сфери вивчення гендеру в історико-соціологічному, лінгвістичному, міжнародному й крос-європейському дослідженнях є А. Лінн, В. Брюсон, П. Вайль, Ш. Хупер, Д. Хісманс, Д. Хіндман, М. Кіммель, Е. Кофман, Л. Нічольсон, С. Прайк, Р. Ширін, К. Рейнман, К. Сільвестр, М. Вайнер, А. Вейлер, К. Дзюд, В. Коллінс та інші.

Наукові розробки українських науковців з гендерних питань набувають все більшої практичної значущості й, отже, стимулюють прогрес практичної реалізації нововведень з цієї галузі на національному, законодавчому, політичному, економічному, загальнокультурному та інших рівнях.

Формування цілей статті. Метою статті є визначення впливу Covid-19 на публічну політику гендерної рівності в Україні

Викладення основного матеріалу дослідження. Важливим викликом в ситуації з COVID-19 є повернення міждержавних мігрантів в Україну з країн Європи, які мають гіршу епідеміологічну ситуацію та велику кількість захворювань, таких як Італія, Іспанія, Франція. Загалом, міграційна активність чоловіків вища, ніж у жінок. Основними країнами-реципієнтами української робочої сили є Польща (38,9%), Російська Федерація (26,3%), Італія (11,3%), Чехія (9,4%). До інших країн, куди спрямовані помітні потоки трудових мігрантів з України, належать Сполучені Штати Америки (1,8%), Білорусь (1,7%), Португалія (1,6%), Угорщина (1,3%), Ізраїль (1,1%), Фінляндія (1,0%) та Німеччина (0,8%). Слід зазначити, що жінки частіше за чоловіків працюють у Польщі (42,6%

проти 37,3%) та в Італії (27,0% проти 4,7%), а чоловіки - у Росії (31,0% проти 15,1%)³. Отже, серед заробітчан з європейських країн, які повернулися до України, частка жінок є більшою за частку чоловіків.

Жінки в Україні мають нижчий рівень зайнятості як порівняти з чоловіками, отримують меншу заробітну платню та пенсії, більше залежать від соціальної допомоги від держави, тому в них менше можливостей заощаджувати, а тому в умовах економічної кризи, викликані COVID-19, вони є більш уражені.

Великою проблемою, яку COVID-19 приніс чоловікам и жінкам є доступ до основних медичних послуг. Чоловіки підвержені більш високому ризику захворювання та смертності від COVID-19, у той час як у жінок можна спостерігати менші наслідки для здоров'я.

COVID-19 призвів до різкого зростання розладів психічного здоров'я. Пандемія COVID-19 викликала повсюдний психологічний стрес через економічні потрясіння, соціальну ізоляцію, зростання рівня побутового насильства та страху інфікування.

Надзвичайне робоче навантаження, ризик інфікування та смерть пацієнтів підривають психічну стабільність медичних та соціальних працівників, які перебувають на передовій боротьби з пандемією; при цьому жінки складають більшість працівників цих сфер [1]. Крім того, структура «ООН-Жінки» виявила, що молоді матері та вагітні жінки особливо схильні до занепокоєння та депресії, викликаних труднощами у доступі до медичних послуг, відсутністю соціальної підтримки та тривогами, пов'язаними з COVID-19 [2].

Система охорони здоров'я в Україні постраждала від недостатнього фінансування та корупції, надання медичних послуг було нестабільним, та доступ до них був «утруднений через обмежену кількість персоналу та сучасного обладнання, особливо за межами великих міст» [3].

Пандемія, що змусила уряд переглянути пріоритети у витраченні

бюджетних коштів та розширити надання послуг у галузі охорони здоров'я, призвела до загострення існуючої нерівності у галузі охорони здоров'я в Україні. Громадяни змушені самостійно оплачувати більшу частину витрат, пов'язаних із здоров'ям. Жінки, які, як правило, спочатку мають скромнішу фінансову «подушку безпеки», не завжди можуть дозволити собі дороге лікування, що потенційно призводить до відмови від життєво важливих профілактичних візитів до лікарів.

Реалізація програм вакцинації проти COVID-19 залишається складною через гендерні норми. В останні десятиліття стало ясно, що гендерні бар'єри на шляху доступу до вакцин, а також дослідження та розробки вакцин є серйозною проблемою. Соціальні та культурні норми, що диктують роль малозабезпеченого населення, та населення, яке проживає в віддалених куточках України в суспільстві, нерідко створюють перешкоди для доступу населення до охорони здоров'я. У деяких регіонах жінки та чоловіки обмежені у контролі над ресурсами та прийнятті рішень у домогосподарстві і тому нерідко не можуть звернутися за медичною та профілактичною допомогою, включаючи вакцинацію [4].

Превалювання жінок у секторі послуг з догляду наражає їх на небезпеку інфікування COVID-19. Серед медичних та соціальних працівників у регіонах України, як і у всьому світі, переважають жінки (70%). В Україні жінки становлять 83 % медичних працівників відповідно [5]. Будучи співробітниками, які надають первинні послуги з догляду, жінки часто піддаються більшого ризику інфікування. Станом на 1 серпня із 71 056 випадків інфікування COVID-19, зареєстрованих в Україні, 8 693 припадали на медичних працівників (12 %) [6]. До середини листопада ця частка впала приблизно до 5%, які, однак, до того часу відповідали понад 26 000 медичних працівників. Ризик для медичних працівників не тільки не знизився, а й збільшився – відсоток, що змінюється, відображає лише набагато швидше зростання загальної кількості випадків інфікування. Одне

з досліджень, проведених в Україні у 2020 році, показало, що лише 14% медичних працівників жіночої статі були повністю забезпечені засобами індивідуального захисту [5]. Жінки також більш вразливі через те, що дбають про людей похилого віку і представників вразливих груп.

Таким чином, регулювання гендерних відносин в Україні характеризуються, по-перше, неповним залученням інституцій, які регулюють гендерні відносини в суспільстві (зокрема, інституції політики та економіки отримують значно більше уваги від органів державної влади, ніж інститут сім'ї та культура); по-друге, впровадженням поодиноких інституційних інновацій, діяльність яких не завжди ґрунтується на цінностях гендерної рівності, проголошеної міжнародною спільнотою; по-третє, неналагодженістю усталених інституційних зв'язків (правових, соціальних, економічних тощо) між основними інститутами, залученими до регулювання гендерних відносин.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У подальших дослідженнях задля створення потенціалу пропонується утворити на основі закладів вищої освіти наукові центри гендерних досліджень. Основною функцією Наукового центру гендерних досліджень має стати надання підтримки всім колегам шляхом організації майстер-класів з питань гендерної рівності, аналізу планів роботи, участі у здійсненні програми та підготовці тем для публікацій тощо, переслідуючи завдання забезпечення того, щоб гендерний фактор максимально враховувався у всіх заходах, пов'язаних з публічним управлінням та адмініструванням.

Література/References

1. UN (2020), Policy Brief: COVID-19 and the Need for Action on Mental Health. URL: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-05/UN-Policy-Brief-COVID-19-and-mental-health.pdf> (accessed on 15 January 2022).

2. UN Women (2020), “The United Nations in Ukraine and the Wild Theater present NEW SCARS, an interactive theater project against gender-based violence”, Europe and Central Asia. URL: <https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2020/12/the-un-in-ukraine-and-the-wild-theater-present-newscars-an-interactive-theater-project-against-gbv> (accessed on 15 January 2022).
3. OECD (2018), Bridging the digital gender divide. URL: <http://www.oecd.org/internet/bridging-the-digitalgender-divide.pdf> (accessed on 25 January 2022).
4. GAVI (2021), Gavi Guidance to Address Gender-Related Barriers to Maintain, Restore and Strengthen Immunisation in the Context of COVID-19. URL: https://www.gavi.org/sites/default/files/about/Strategy/Gavi_Guidance-to-address-gender-barriers-in-MRS-immunisation_ENG.pdf.
5. UN Women Ukraine (2020), Rapid gender assessment of the situation and needs of women in the context of COVID-19 in Ukraine. URL: https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eca/attachments/publications/2020/06/rapid%20gender%20assessment_engmin.pdf?la=en&vs=3646 (accessed on 15 January 2022).
6. UNIAN (2020), Health minister: Over 9,200 children, 12,300 healthcare workers contract COVID-19. URL: <https://www.unian.info/society/stepanov-over-9-200-children-12-300-healthcare-workers-contractcovid-19-11140574.html> (accessed on 15 January 2022).